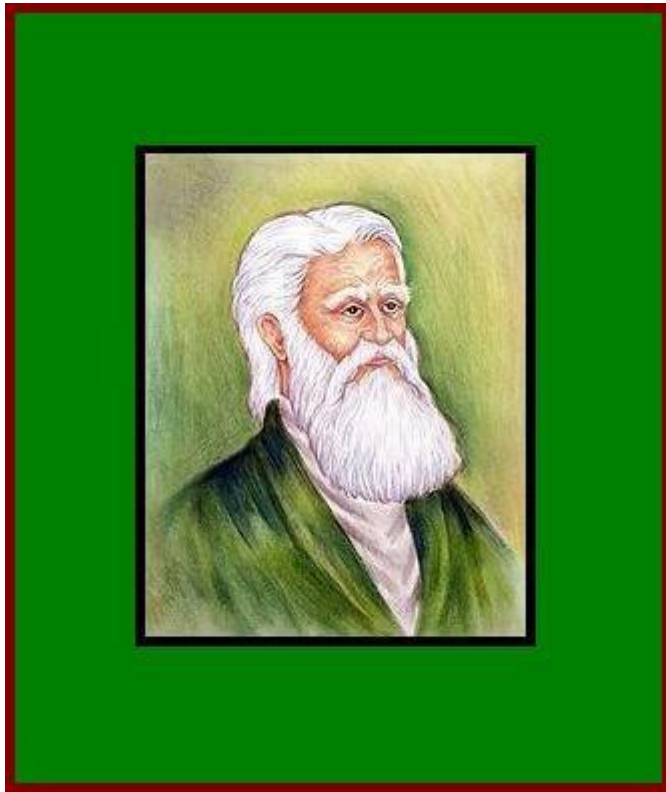

دستر او نوم يالي رحمان بابا د روحاني، تصوفي، عرفاني، ادبي او فرهنگي شخصيت په هکله يو څو خبری

زموږ په تاريخي، لرغوني او ادب پاله هيواد افغانستان کې د پښتو ادب په تاريخ کې پوهان، ليکوالان او شاعران هغه درنې څيرې او روښانه مثالونه دي، چې زموږ د پښتو ادب يې دخپلو ليکنو او آثارو په وسيله خپرازه او ژوندۍ ساتلې دي. د پښتو ادب په ډگر کې د دغو علمي، ادبي او فرهنگي شخصيتونو آثار به تل ژوندۍ پوهان، ليکوالانو، ادیبانو، فرهنگپوهانو، شاعرانو، څېړنکو، د پښتو ادب د پياوړتيا او پرمختګ د مختلف حالات او اړخونو په ډير عالمانه او علمي څيړنيزو، تحليلونو، تصويرونو او فکرونو کې د قلم په ژبه ليکلي او بيان کړي دي، چې د دوی دا لوړ علمي، څيړنيز، ادبي او فرهنگي مقام او منزلت زموږ دخلکو په زړونو کې دنل لپاره ژوندۍ او ددوی کارنامې د قدر او ستاينې وړ دي.

دا د علم، ادب او فرهنگ دوستانو او د ټولو هغو خلکو، چې د علم، پوهې، ادب او فرهنگ سره ځانګړې مينه لري انساني دنده ده، چې د خپلو علمي، تاريخي، سياسي، ادبي، فرهنگي او ملي شخصيتونو وياړنې او کارنامې د دوی د آثارو په رڼا کې دراتلونکو نسلونو دروزنې او پالنې او لارښوونې لپاره ژوندي وساتي. دا جوته ده، چې د دغو شخصيتونو يادول او د دوی پراخو علمي او څيړنيزي کره کتنې او د غونډو، سمینارونو او کنفرانسونو جوړول داوسنیو او راتلونکو ځوانو نسلونو د ودې او پرمختګ لپاره کارنده او ژور اغيز لري.

يو له دغو روښانه او ځلانده ستور وڅخه، چې دشعراوشاعرې پوسيله يې زموږ د پښتو ادب ډيوې بلې ساتلې دي د پښتو ژبې نامتو، عالم او متفکر شاعر عبدالرحمان بابادی. زه باور لرم، چې زموږ درنو ليکوالانو د رحمان بابا د هر اړخيز شخصيت په هکله ډيرې زياتې ليکنې کړي دي، خو زه هم دې ته وهڅيدم او ځان ته مې دا حق ورکړ، چې دده د علمي، روحاني او ادبي شخصيت په هکله يو څو کرښې وليکم.

خدای بخښلي عبدالرحمان بابا د ارواښاد عبدالستار خان مومند زوی دی، چې په یوه علم پروره او غریبه کورنۍ کې په (۱۰۴۲) هجري قمري کال کې په (بهادر کلي) کې، چې د پېښور ښار په جنوبي اړخ کې پروت دی نړۍ ته سترگې غړولې دي .

د عبدالرحمان بابا د دیوان په یوه سریزه کې لیکل شوي دي، چې عبدالرحمان بابا د پښتو د سجره نسبت له مخې (سربن) په سربن کې (غوریاخیل) او په غوریاخیلو کې (مومند) په مومندو کې (دویزی) او په دویزو کې (ابراهیم خیل) دی .
که څه هم رحمان بابا په قوم مومند دی خو دی ځان کومې قبیلې ته نه منسوبوي او ځان د خدای (ج) دپاکې مینې ریښتیني عاشق بولي او د خدای په مینه کې ډوب دی . اود تعصب او ځان ستاینې څخه کرکه لري او د ورورولې، انساني مناسباتو او دنیوي او آخروي نیکمرغيو لارې چارې خلکو ته ور په گوته کوي . لکه چې وایي :

زه عاشق یم سرو کار مې دی له عشقه نه خلیل نه داودزې یم نه مومند

اویاوايي:

دا دنیا خدای له عشقه پیدا کړې دجمله وو مخلوقاتو پلار دی دا

اویاوايي:

په هر دم کې نوي نوي تماشي کړم زه رحمان د خدای وکره وته حیران یم

اویاوايي:

هیڅ تغیر او تبدیل نه لري رحمانه تل تر تله برقرار دی رب زما

او یاوايي:

که محنت که مشقت دی خو د دین دی په کار نه دی بل محنت په دا دنیا
بې له خدایه هر چي دي همه فاني دی که لذت دی که زینت په دا دنیا

اویاوايي:

چې په ورځ د شیخی لافي کړې رحمانه! په شپه مې له میفروشه غواړې ولې؟

اویاوايي:

بد په بدو پښیماني کاندې رحمانه! ته په خپلو بدو نه شوي پښیمان ولې؟

او یا وایي :

دوست دشمن د سړي واړه خپل عمل دی هم په دا مقدار یې اجر موی په موی شي

او یا وایي :

د اوبو اصل له خاورو پیدا کیږي خاکساران د خاکسارانو آبروی شي

اویاوايي:

دوباره دي راتله نشته په دنیا نن دي وخت دی که دروغ کړي که رښتیا

اویاوايي:

دا دنیا ده بې وفا بې وفا ده بې بقا

اویاوايي:

درحمان سره دې غم داخرت وي

نور عالم که د دنیا غمونه کاندې

عبدالرحمان بابا یو تکړه ادیب، دیني عالم او د روحاني دنیا مشر و. د رحمان بابا له نوم او روحاني شخصیت سره زموږ خلک او په تیره بیا ټول پښتانه آشنا دي .

محمد هوتک په خپل یو مشهور اثر کې، چې پټه خزانه نومېږي د رحمان بابا د پیژندګلوی په هکله داسې لیکي :
(رحمان بابا د فقهې او تصوف کتابونه پخپله سیمه پېښور کې له محمدیوسفزي څخه لوستي او بیا دلوړې زده کړې لپاره کوهات ته تللی دی، ډیر علوم او مروجه کتابونه یې هلته ولوستل پس له لوستلو څخه یو لوی عالم شو.)
وايي چې : رحمان بابا په کوهات کې د اسلامي او دیني تعلیماتو تر څنګ دارواښاد حاجي بهادر کوهاتي (رح) چې یو روحاني شخصیت و، طریقه او لاس نیوی کړې دی،
رحمان بابا وروسته له زده کړې څخه بیرته خپلې سیمې پېښور ته راغی او په (هزار خانۍ) کې میشت شو او د ژوند تر پایه هلته اوسیدو.

هغه دکوچینوالي څخه لوړ ادبي استعداد درلود، او په څورلس کلنۍ کې یې په شعر ویلو پیل کړې دی. ویل کیږي : هغه وخت چې رحمان بابا ته د شعر الهام وشو او دی په حقیقي عشق پوه شو، ده دنیا پرېښوده او دنیايي کارونو ته یې شا کړه، د خلکو او ټولنې څخه لرې گرځیدو. وایی چې : ده به تل ژړل او د ده ژړا د حقیقي عشق دسوز له عمله وه او په تل پاته توګه یې پر مخ د اوبښکو ویالې روانې وې، ملګرو او دوستانو به یې همیشه اوبښکي تر سترګو جاري لیدلې. خوڅو موده وروسته یوشمیر عالمان، روحاني واعظان او د دین مرشدان ده ته ورغلل او د ده نه یې غوښتنه وکړه چې د خلوت څخه راووځي اودخلکو اوتولنیزو خدمتونو لپاره ځان تیار کړي .

د ده دا بیتونه گورو چې وایی :

چې هیڅ نه وینم په سترگو مګر دی

زه رحمان دیار په غم کې هسې ډوب یم

اویاوايي:

که بادشاه دی د دې دور که گدا

زه یې وینم درست جهان په تا مین دی

اویاوايي:

بل به نه وي په جهان کې هسې گرم

اې رحمانه لکه ته چې په خدای گرم یې

اویاوايي:

څه پکار دی بنده بې خپله صاحبه

زه رحمان دخپل صاحب په رضا زیست کړم

اویاوايي:

چې هرگز نه دی دا خوند موندلی خلق

رحمان هسې گوښه خوند له خلقه بیا موند

اویاوايي:

بارې ستا سترگو رسوا کړم په عالم کې

زه رحمان کناره خوښ وم له عالمه

اویاوايي:

بې حسابې شو سیلاب زما دسترگو

اوبښکې نه لري حساب زما د سترگو

اويوايي:

د رحمان اوښکې به څرنگ په قرار وي

چا ليدلی دی درياب په قرارۍ کې

اويوايي :

هومره اوښکې مې بهيږي په رخسار

چې غرقاب مې هم گريوان دی هم رخسار

اويوايي :

يو عاشق دی څوک راوښيې په عشق کې
هومره اوښکې د عاشق په گريوان ووري

چې يې رود په مخ د اوښکو روان نه دی
ته به وايي چې يو سيند دی گريوان نه دی

اويوايي :

ستا له غمه مې په مخ باندې ولې دي

لږ مې وپوښته له حاله چې ولې دي

اويوايي:

يار د يار له سترگو اوښکې پاکيزه کا

تا درياب کړې زما اوښکې په يارۍ کې

اويوايي :

چې په وصال کې يې اوښکې نه وچيږي

ترو به حال درحمان څه وي په هجران کې

اويوايي :

ياره ستا په جدايۍ او په ډير غم کې

سيند داوښکو درومي په رخسار زما

اويوايي :

ترڅې اوښکې د عاشق آب ونمک دي

خدای دې نه کاڅوک بې آبه بې نمکه

اويوايي :

دا څه اوښکې نه دي چې بهيږي له چشمانو

ق ويني دي بهيږي د زرگوتي له پرهاره

اويوايي :

ای رحمانه اوښکې هم له تخمه دباران دي
کښت د هغه شين شوچې گرياني لري سترگې

اويوايي :

هيڅ اثر د رحمان اوښکې په يار نه کا

خدای دې اوښکې دچا نه کا بې اثره

اويوايي :

ستا د مينې گوهر نشته په هر آب کې

مگر بيا موندشي د اوښکو په درياب کې

له دغو بيتوڅخه داسې جوتيري چې دی يو ديني او روحاني عالم و، او دخدای(ج) په عبادت او رياضت بوخت و.ده داسلامي تعليماتو اونظرياتو څراغ تل بل ساتلي و.دی د تقوا اوپرهيزگاري روښانه سمبول وه . ده د خدای(ج) په مينه اومحبت کې ډير

خوندور شعرونه ويلي دي، همدا وجه ده چي ټولو خلکو په تيره بيا پښتنو دهغه په درويشي اوفقيري اورواني طبع هوکړي ده، او دده په هر نصيحت، بند، قول او قرار اعتقاد لري . دی د پښتنو په منځ کې د عزت، درناوي اود قدر او ستاينې وړ شخصيت په توگه پېژندل شوی دی، اود(بابا) په درانه لقب منلي شوي دي .
دی په خپلو شعرونو کې دالله (ج) سره خپله مينه داسي بيانوي :

چې صاحب دکل اختيار دی رب

گوره هسي کردگار دی رب زما

زما

تر همه و بزرگوار دی رب زما
نه د هيچا منت بار دی رب زما
هسي رنگ پروردگار دی رب زما

همگي بزرگواران چې څوک يې وايي
نه يې هيڅ حاجت په چا باندې موقوف دی
له نيستۍ يې دهستی صورت پيدا کا

او يا وايي :

چې يو نوم يې په نومونو کې سبحان

په نامه دهغه خدای مې دا بيان دی

دی

هم د هر يوه سلطان په سر سلطان دی
هغه کار واړه و ده و ته آسان وي
ده آفتاب راخيرولی په آسمان دی
ده پټ کړی نمر په ابر کې پنهان دی
ده په شپه کې پيدا کړی ماه تابان دی
نزول کړی ده په مونږ باندې باران

هم بادشاه دی دجمله و بادشاهانو
هغه کار چې و هر چا و ته مشکل وي
څوک آفتاب شي په آسمان راخيرولی
څوک دنمر په مخ حجاب شي غورولی
څوک په شپه کې شي مهتاب پيدا کولی
څوک يو څاڅکی پريستی شي له آسمانه

دی

ژوندی کړی ده په روح تمام جهان

څوک شي روح ننويستی په يوه ماشي

دی

رحمان بابا يو لوی زاهد، عابد، عالم اود دين مرشد و. دی يو پاک اوسپنځلي مسلمان و، اود خپل روحاني ژوند سره بوخت و. ارواښاد گل پاچا الفت، چې زموږ دهيواديو وتلی، تکړه دروند او پياوړی شاعر اوليکوال دی د رحمان بابا د شاعري او شخصيت په هکله داسي وايي :

(دخيبر او تيرا له غرونو هغه خوا دپېښور په بهادر کلي کې يو پښتون فقير اوسيده چې خبرې يې شعر او شعر يې حکمت و. رحمان بابا هغه څوک و چې دغفلت له خوبه د بلبلو په آواز راويښ شو او د زړه مراقبه يې د گلو له غونچو او غوټيو زده کړه. په زړه کې يې دپاک خدای دمقدس عشق لمبې بلې دي او له ژبې يې سوزان شعرونه را وتل .)
رحمان بابا يو روحاني، ادبي اوتولنيز شهرت لري او دی ديو صوفي مشر په توگه دخلکوپه ذهن او روان کې خپل ځای او مقام تر لاسه کړی دی . د ده زياتره شعرونه

د خدای(ج) په ستاينه کې او دحقيقي عشق په هکله ويل شوي دي .

ښاغلي محمداکبر کرگر زموږ دهيواد، پياوړي او وتلی ليکوال اوخيرنيز پوه شخصيت دی په خپله يوه ليکنه کې(د رحمان بابا عشق يعنی څه ؟) ترسر ليک لاندی داسي وايي:

(د رحمان بابا په انگليسي ژباړل شوي ديوان کې سريزه ليکونکي داسي باور لري، چې هغه څه چې د رحمان بابا په ديوان کې ډير برجسته او څرگند دي هغه عشق دی . موږ د رحمان بابا په ديوان کې په دې خبره غور وکړ ، د رحمان بابا په ديوان کې په کراتو ځله د عشق کليمه تکرار شویده؟ خو دا عشق يوازې تصوفي او عرفاني عشق نه دی . دا يوه اوږده قصيده ډوله

غزل دی، چې مطلع يې ده : په نامه دهغه خدای مې دا بیان دی - چې یو نوم يې په نومونو کې سبحان دی . په دې شعر کې رحمان بابا د خدای توصیف کوي،
 د خدای صفات بیانوي چې له یوې خوا شریعت ته نږدې اوله بلې خوا د خالص تصوف او عرفان څخه واټن نیسي . په دې مانا چې په وحدت الوجود کې په عالي او ترانسیندینتال حالت کې صوفي له ځانه بهر کیږي او ځان یا مادی وجود نفی بولي .

که چیرې د رحمان بابا شعري دیوان ته مراجعه وشي د ده په شعرونو کې دنورو شاعرانو په پرتله زیاتره مذهبي او اخلاقي رنګونه، تصویرونه، خیالونه او ژور فکرونه چې د ټولنې له روان سره برابر دي لیدل کیږي . د ده مینه د پاک الله (ج) او دانسان لوړ مقام ته او دانساني ظرافتونو او اخلاقو سره په ډیر عالي شکل کې څرګنده شوې ده .
 دی دنصیحت، پند او عبرت په توګه خلکو ته دښو او بدې لارې لارښوونه کوي . خپل پیغام، هدف او مقصد دانسانانو په راویښولو کې د شعر په ژبه بیانوي . همدا وجه ده چې د خلکو په منځ کې ستر شهرت پیدا کړي دی . دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه گورو:

دنيا کښت د آخرت دی

ولې مرد پکې هغه وي

په دنيا کې بدې نشته

په دنيا کې خطا نشته

دنيا بحر دی بهیري

اویاوايي:

دنيا بده دهغو ده

یا یې کسب دریا وي

یا یې ټوله کا په ظلم

حق باطل کا، باطل حق کا

گوش او هوش یې هرگز نه وي

بتخاني و ته یې مخ وي

اختلاط کا له بدانو

و رحمان ته پېښه مه کړه

اویاوايي:

د خوانی عمر دې تیر کړ په غفلت کې

په پیری کې به څه زیرمه دمحشر کړي

اویاوايي:

راشه مه کوه له چاسره جفا

په دنيا کې هیڅوک نه دي پاتې شوني

اویاوايي:

که یو ځله سر د خدای لپاره تیټ کړي

بازار دادی که څوک سود او سودا کاندې

آشنایان که څوک پوهیږي نن یې وخت دی

که ژوندون دی خو همدا دی په جهان کې

اویاوايي:

که مقصود لري تلوار کړه وخت کوتاه دی

غره مه شه د دې عمر په بقا

لږ ژوندون دی ضایع کیږي بیوفا
 واره تلوني دي که نن دي که سبا

په قیامت به سر بلند شي تر هر چا
 په هغه جهان نه سود شته نه سودا
 چې څارېږي یو آشنا تر بل آشنا
 چې له چا سره تیرېږي په خندا

اویاوايي:
سر دننه په گريوان کړه سترگې روڼې
اویاوايي:
سر هوا سر هوا مه ځه و آسمان ته
یاوايي:
انسانیت په پیر دولت نه دی رحمانه
اویاوايي:
عالمان دي روښنایي د دې دنیا
اویاوايي:
که څوک لار غواړي خدای هم ورسول ته
اویاوايي:
ریاضت په قیامت نه شي مرد هغه دی
اویاوايي:
زه رحمان له هغه علمه پناه غواړم
اویاوايي:
که نظر کا څوک په کار د درویشانو
اویاوايي:
چې مدام د بل و عیبو ته نظر کړي
اویاوايي:
ضدیت د سړي عمر په عذاب کا
اویاوايي:
که بلند مرتبه دچا په کار وي
اویاوايي:
چې تقوا دیانت نه لري رحمانه
اویاوايي:
په هر غم کې خاموش اوسه او که نه وي
آزار کړي
اویاوايي:
صبر ونیسه په مخ کې مراد غواړه
اویاوايي:
د بې دردو همدې به دې بې درد کا
اویاوايي:
چې دشمن یې وي له دوسته اړولی
اویاوايي:
چې یکسان گوري هم شاه و هم گداته

دیر په پورته پورته مه ځه سر هوا
ته په اصل کې له ځمکې یې پیدا
بت که جوړ شي دسرو زرو انسان نه دی
عالمان دي د تمام جهان پیشوا
عالمان دي د دې لارې رهنما
چې یې وکړ ریاضت په دا دنیا
چې له دینه له مذهبه وي سیوا
خود به ویني وقار د درویشانو
خدای د خپله عیبه ولې بې خبر کړي
په کار نه دی ضدیت په دا دنیا
لوی مقام دی عدالت په دا دنیا
د دې هسې همنیشین مه شه
د بد خواه خاطر به بناد دوست به
په تلوار به هیڅ ونه کړي که تلوار کړي
د نامردو همدې به دې نامرد کا
د هغو احتیاط بویه له کومکه
هسې یار دی د رحمان غریب نواز

اویاوايي: بل ارمان به له جهاننه یوړ نه شي
مگر مهر محبت په دا دنیا
اویاوايي: نیک کردار هم نیک عمل خویونه
هم جنت دی، هم راحت دی په دا دنیا
اویاوايي: آدم زار په معني واره یو صورت دي
څوک چې بل آزاروي هغه آزار شي
اویاوايي: که ته نکړې په بل چا باندې غرض
او داسې نور نصیحتونه، عبرتونه او پندونه

ارواښاد پوهاند صدیق الله رشتین چې یو نومیالي، دروند، او مخکښ لیکوال دی، په خپله یوه لیکنه کې د رحمان بابا د شاعري په هکله داسې وایي: (رحمان بابا د پښتو شعر او ادب هغه ځلانده ستوری دی چې د لرې او برې پښتونخوا په آسمان کې یو شان ځلیري. د ده خور نوم یا دده دلورې شاعرې احترام دده روحاني او ملکوتي غږد ټولوپښتنوپه زړونو کې یو رنگ موجود دی.) د رحمان بابا کلام رنگین، عام فهمه، سلیس، روان او نازک خیاله دی. د ده په کلام او شاعري کې هر ډول شعرونه موجود دي او د هر چا په ذوق برابر مطالب لري. دده په شعرونو کې دیني، علمي، ادبي، اخلاقي او ټولنیز مسایل، بشري مناسبات، انساني صفتونه لکه: لوړ اخلاص، رښتیا او صداقت، عدالت، علم او پوهه، تقوا او عبادت، صبر او زغم، قناعت، نیکې بڼیګنې، متانت، سخاوت، زحمت او ریاضت، عزت، میرانه او لوړ همت، ننگ او غیرت، ځان غوښتنه او تنګ نظري، کبر او غرور، کینه، غیبت، حسادت او کرکه، اتحاد او اتفاق، ورورولي، آزادي او خپلواکي، ظلم او ستم او داسې نور خصایل، په ډیر انساني او اسلامي فکرونو، تصوراتو او خیالونو کې په ډیره خوندوره او ساده ژبه او په ډیر عالي مفاهیمو او معناګانو کې بیان شوي دي. دیلیکې په توګه د ده دا بیتونه گورو:

گوره څه بلند مقام دی داخلاص
چې جهان واره غلام دی داخلاص
اویاوايي: پس له مرګه به دا مهر واخلص نه وي
که اخلاص کړې نن هنگام دی داخلاص
اویاوايي: څه عجب دی که مستان ترې چاپیر ناست وي
هر ساقی څخه چې جام دی داخلاص
اویاوايي: د رحمان کلام په دا سبب شیرین دی
چې یې هر کلام، کلام دی داخلاص
اویاوايي: که څوک فخر کا په ننگ او په ناموس
دا په عشق کې نه ارزیري یو فلوس
اویاوايي: معنوي صورت پیدا کړه که میره یې
فایده څه ده د بتانو له اشخاص
اویاوايي:

که د ونې په څیر گل او میوه غواړې
خاکسار شه
اویاوايي:
که هوا دې د جنت په خاطر گرځي
اویاوايي:
هغه زړه چې عرش الله دی گوره کوم دی
کره
اویاوايي:
که دلمر په څیر څرگند شي په جهان کې
یې
بزرگي په دلجوۍ کې ده دخلکو
په لویي کې لویي چیرې ده لایقه
اویاوايي:
په ساحل کشتۍ د هیچا نه ډوبیږي
اویاوايي:
خلوتیان په خپل خلوت کې فراغت دي
اویاوايي:
که له خپله عیبه ځان ژغورې رحمانه
اویاوايي:
که یوه جودانه عیب ویني په بل کښې
اویاوايي:
کوهی مه کنه دبل سړي په لار کښې
اویاوايي:
ته نا حق په ما کینه کړې کینه ناکه
اویاوايي:
که نعمت دی خو طاعت او عبادت دی
اویاوايي:
بل ارمان به له جهان په یووړ نه شي
اویاوايي:
په آزار دچا راضي مه شه رحمان!
اویاوايي:
چې نیکی بدې په تله کې تلل شي
اویاوايي:
دظالم د آشنایي توبه توبه
اویاوايي:

ځان په نمر کره سایه بان د هر
خاک نشین په آستانه د هغه یار شه
څو دې توان شي د جمله زړونو خدمت
څو په زړونو پسندیده نه شي لا ورک
ته چې خلک ډوبوې څرنگ بزرگ یې
کمیڼۍ وته مټ کړه که سالک یې
که څوک نه کا په دریا باندې غرض
درسوا دی په رسوا باندې غرض
دهیچا له عیبه مه کوه پوښتنه
هغه یو جودانه عیب یې لوی غر کړي
چیرې ستا به دکوهی په غاړه لار شي
په کینه به آینه نه کړې ته پاکه
گڼه نشته بل نعمت په دا دنیا
مگر مهر و محبت په دا دنیا
که خلاصی په قیامت غواړې له عذابه
خود پخپله تله واخله عدالت کړه
د خود بین له بینایي توبه توبه

ته هم مکره په هیچا باندې ستم

له اغیار سره سودا څه پکار نه ده
آشنایی د هر آشنا څه پکار نه ده
دجفا په ځای وفا څه پکار نه ده
په خپل ځان خپله ثنا څه پکار نه ده

چې څاریري یو آشنا تر بل آشنا

نه شکرې په فتنه او غوغا

حاصل مه شه هغه خپله مدعا

لکه ستا دی هسې ځان دی دهر چا

عمل نه کا په گفتار داوایا

هغه هسې ژوندون وسوزه په اور

مگر هسې بی عزت وي ځیني نور

لکه سرو مدام سبزه تازه یم

آینه غوندې بی رویه بی ریا یم

په اوده باندې سل کال یوزمان شي

په نرمې لکه اوبه د اور سزا یم

که څوک غواړي ولایت په دا دنیا

چې پرې کیني گرد غبار د دې دنیا

بقا نه لري بهار د دې دنیا

که دې ویره شي له ظلم له ستمه

اویاوايي:

له اغیار سره خندا څه په کار نه ده

سل یاری دیوه یار دپاره کړی شي

بد له بدو سره بویه نیک له نیکو

هر بلبل به دې ثنا کړي که ته گل شي

اویاوايي:

آشنايان که څوک پوهیري نن یې وخت دی

اویاوايي:

زهر ښه دي که په صلح اوصلاح وي

اویاوايي:

چې د ورور او عزیز زړه پرې آزار شي

اویاوايي:

لکه ځان هسې وبل وته نظر کړه

اویاوايي:

د ډیر ناز او د ډیر کبر له سببه

اویاوايي:

چې عزت حرمت یې نه وي په جهان کې

اویاوايي:

بی عزت سړی به خوښ دهیچا نه وي

اویاوايي:

دراز عمر مې حاصل شو له راستۍ

اویاوايي:

و هر چاته په خپل شکل څرگندیرم

اویاوايي:

که ډیر عمر پکار دی غفلت مه کړه

اویاوايي:

په ښه خوی له بدخواهانوبې پروا یم

اویاوايي:

نیک له نیکو سره بویه بد له بدو

اویاوايي:

روښنایي په هغو زړونوده حرامه

اویاوايي:

په یوه گړۍ بهار وي بیا خزان شي

اویاوايي:

هم دنيا او هم دينار د دې دنيا	د قانع تر قناعته صدقه شه اويوايي:
گڼه نشته په جهان کي بل طبيب	مگر خود په خپله خدای دچا طبيب شي اويوايي:
دوستی نه کا له رحمان سره حبيب	دشمن هم د سړي کله کله دوست شي اويوايي:
چې يې کاندې څوک په رسم وپه عادت	د ريا له زاهدی زما توبه اويوايي:
په شپه ناست وي د مغان پر خرابات	په ورځ پنداو نصيحت وايي و بل ته اويوايي:
پرې را اړوي وحشيان د مخلوقات	دين يې دام دی ددنياپه لارکې ايښی اويوايي:
چه په لاس يې سرسايه وي يا زکات	دهغو په لور يې سترگې وي ختلې اويوايي:
پردی شهر، پردی ملک، پردی ديار هغه نه لري د هيڅ واک و اختيار نه کا څوک په مسافرو اعتبار	دعوی مه کړه په نا حق به يې خپل نه کړي چې استوگنه په پردي وطن کې کاندې که هزار قسمه وڅوري په يو کار کې اويوايي:
د هغو تر څنگه مه کښينه زړور چې ډوب نه شي يا ونه سيزی بشر مگر دا چې ترده نه يې زورور	چې په زور ورسره نه يې برابر زورور اور او اوبه دي فهم وکړه په یاری د زورور غلط مه شه اويوايي:
چې دې زه کړم کور وکر	دا خو ته يې زما نفسه اويوايي:
سبا کيني په منبر	په شپه وينې د مظلوم څوري اويوايي:
په مخ سپين لکه قمر	په زړه تور لکه تبي وي اويوايي:
چې د دين متاع بدله په دنيا کا	رحمان هسې بې وقوف سوداگر نه دی اويوايي:
لږ ژوندون دی ضايع کيړی بې	راشه مکوه له چا سره جفا وفا اويوايي:
خو يې مينه د سړي ده از ميل يې	خدای طاعت، عبادت څه کوي رحمانه اويوايي:

د خليل تر كعبې دا كعبه ده لويه
اويوايي:
گونگي ښه دي چې بى كام و بى زبان وي
اويوايي:
سر د ننه په گريوان كړه سترگي روڼي
سر هوا سر هوا مه ځه و آسمان ته
اويوايي:
د دنيا كارونه واړه غولول دي
خپل دي
اويوايي:
له سړيه غرض واړه سړيتوب دى
اويوايي:
په آدم كې د حيوان خويونه هم شته
اويوايي:
احتياج هسې بلا دى په جهان كې
پلار
اويوايي:
ما ديار په بېلتانه كې دي ليدلي
اويوايي:
هر وگړى چې منصور غوندي په دار شي
اويوايي:
دنيا دار كه مستغني په سيم و زر دى
بېهوده به زورور وځانته وايي
هسې مه وايه چې زه يم په جهان كې
اويوايي:
هر علم چې بيعمله وي تش بوس دى
اويوايي:
علميت د بى عمله عالمانو
او داسې نور بيتونه

په رښتيا سره د رحمان بابا دشعرونو او ويناگانو ارزښت، خوږوالى، دروندوالى، ريښتينوالى، علميت، تجربه او روحانيت دومره شهرت تر لاسه كړى دى، چې په لره او بره پښتونخوا او افغاني سيمو كې د ده روحاني، علمي، تصوفي، عرفاني اومذهبي شخصيت ته د عزت، عقيدت او درناوي په توگه خلك گوري، او د ده شعري ديوان د خلكو په منځ كې دفال نيولي شهرت تر لاسه كړى دى ، او دهغه په ويناگانو، نصيحتونو اوپندونواكثريت خلك عملي گامونه پورته كوي، او په ورځنيو خبرواترو كې دده دشعرونو او كلام نه د متلونو په ښه گټه پورته كوي .
ارواښاد عبدالروف بېنوا چې زموږ دهيواد تكړه، نامتو،نوبستگر، ادبي اوفرهنگي شخصيت دى، په خپله يوه ليكنه كې د رحمان بابا دشاعري په هكله داسې وايي :

(د رحمان بابا د اشعارو يو لوی صفت دادی چې د هر چا په ذوق سره سم مطالب لري او دهر چا د تنهائي ملگری وي . په پښتنو کې به ډیر داسې کم کور وي، چې د رحمان بابا دیوان هلته نه وي .)
رښتیا داده چې د رحمان بابا عالي او لوړ فکر ده په شعر او کلام کې دومره خوږ او اغیزناک دی، چې هر څوک ځانته په کې خپل هدف، مقصد، درد، تصویر، خیال او انځور په ډیر ښکلي او ظرفانه شکل پیدا کوي .
- صوفي او عارف دواړه په کې د تصوف او عرفان د اسرارو او رمزونو مرغلري او دمعرفت او د معنوي دنیا وړانګې ویني او پرې خپلو روحاني حالاتو ته وده ورکوي . دبیلګې په توګه د ده دا بیتونه گورو:

که څوک وايي هنر کوم دی؟ وایه دادی	چې بي خدايه نوره مينه په چا نه کا
او يا وايي :	
هيڅ تغير او تبديل نه لري رحمان	تل تر تله بر قرار دی رب زما
او يا وايي :	
دا پنځه ورځې ژوندون چې غنيمت دی	شکرانه په دا نعمت دکردگار کړه
او يا وايي :	
دا همه واره حجاب دي چې لیده شي	نور دحسن بالاتر دي له ادراکه
او يا وايي :	
په هر دم کې نوي نوي تماشي کړم	زه رحمان د خدای وکړه وته حيران یم
او يا وايي :	
چې مې ستا د جمال عکس دی لیدلې پخپل ځان کښې	
هم په دا دآيينې په څير حيران دی زما روح	
او يا وايي :	
په رحمان باندې نظر د کرم وکړي	اې چې بي د پاک الله په دربار خاص
او يا وايي :	
چې وصال دخپل جانان مې دی موندلای	گنج د درو د مرجان مې دی موندلای
او يا وايي :	
څه عجب دی که تمام جهان زما شي	چې بادشاه د درست جهان مې دی موندلای
او يا وايي :	
درست جهان که واره ما رحمان لره دلبر شي	چيرې دی دلبره بي له تا بل دلبر زما
او يا وايي :	
که دا نور ښايسته ستوري ويل کېږي	ته خورشيد غوندي صورت لری عيان
او يا وايي :	
د آفتاب په مخ کې هره ورځ زوال وي	ستا دحسن په آفتاب کې زوال نشته
او يا وايي :	
څو دې دوه سترګې غړيږي په جهان کې	ننداره په هر ساعت د خپل نگار کړه
او يا وايي :	
زه يې وينم درست جهان په تا مين دی	که بادشاه دی د دې دور که گدا
او يا وايي :	
وهر چا وته چې ستا قوت رسېږي	هلته نه رسي قوت د درست جهان
او يا وايي :	
زه رحمان چې ستا د حسن ثنا خوان یم	ستا له رويه درست جهان زما ثنا کړه
او يا وايي :	
که له دره يې شري که يې پريږدي ته	ډير مين دی ستا پرمخ عبدالرحمان

او يا وايي :

عشق څه هسې علم نه دی
مکتب حال د مذهب وايي

او يا وايي :

می خواران که یې خبر شي له مستی نه

او يا وايي :

هسې بې شرابو مست یم ستا په مینه

او يا وايي :

د رحمان په عاشقی به آفرین کړي

او يا وايي :

زه رحمان د عشق په درد کې هسې خوښ یم

او يا وايي :

سپینې اوښکې زیر رخسار دمینې له دولته

او يا وايي :

که چا لار د عاشقی وي ورکه کړي

او يا وايي :

خپل جانان مې هسې نقش دی په زړه کې

او يا وايي :

زه رحمان دهغه حسن دعا گوی یم

چې حاصل شي له مکتبه
عشق سیوا دی له مذهب

د رحمان د میخاني شراب دڅښو دي

چې خبر نه یم په ځمکه په آسمان

که لږ مخ په آینه کړي ځان وگوري

چې مې نشته په دوا باندې غرض

ای رحمانه دا د عاشقانو سیم و زر دي

زه رحمان د گمراهانو رهنمایم

نه پوهیږم چې رحمان یم که جانان یم

چې جرگه د عاشقانو وي پرې پنډه

- که عاشق دی په کې دپاکي او سپیڅلي مینې ناز، راز او نیاز، حسن او جمال، طبیعت د مناظر و هنري ښکلا، خلوص، محبت او د خپلور بینتینو احساساتو او عواطفو تصویرونه او خیالونه گوري. دبیلگې په توگه د ده دا بیتونه گورو:

او يا وايي :

مخ دیار شمس و قمر درې واړه یو دي
حاجت تلرم په شهدو په شکرو

او يا وايي :

په شرابو کې خوند نشته د شکرو

او يا وايي :

که سل ځله پټ تر شونډو لاندې خاندي

او يا وايي :

هغه شونډې چې خوړې دي تر شکرو

او يا وايي :

چې څوک نوم دا ستا دشونډو په خولهء واخلي

که یې زهر وي په خوله کې عسل شي

او يا وايي :

هغه شونډې چې شیرینې وي تر قندو

او يا وايي :

چې لذت یې د سرو شونډو وي موندلی

قدد سرو صنوبر درې واړه یو دي
لب دیار شهدو شکر درې واړه یو دي

دیار شونډې هم شراب دي هم شکر

نه پټیږي آب د لعل و د گوهر

له کنځلو یې عار نه کا عاشقان

ما هیڅ فیض تري بیا نه موندې کنځلو

نوره مینه د شرابو په جام نه کا

او يا وايي :
که پکار دې دسرو شونډو شیریني وي
او يا وايي :
چې مې نقش په زړه سرې شونډې دیار شوي
او يا وايي :
تا چې رنگ دمیو ورکړو ولبانو
او يا وايي :
په هر ځای چې ستا دلبو نام آغاز شي
او يا وايي :
د پیزوان غمی دې زیب کا پر لبانو
تور اوربل دې لکه مارپه جبین پروت دی
او يا وايي :
چې دې جوړه کړه لینده دکړو وروځو
او يا وايي :
د سروتیک دې شهزاده په جبین پروت دی
او يا وايي :
مشکین خال دې په سرو لېو هسی زیب کا
او يا وايي :
ما د عشق په درس کې نور څه لوستي نه دي
او يا وايي :
که دې زلفې په مخ پیچوتاب شوي بڼایي
او يا وايي :
که په توره تاریکی کې رڼا غواړي
او يا وايي :
لاس مې وتړی د زلفو په طناب
او يا وايي :
هسی آب یې دی د دوو سترگو په تیغ کې
او يا وايي :
چې رایاد یې سرې شونډې سور پیزوان کړم
چې دمخ و آب وتاب ته یې نظر کړم
او يا وايي :
دا کاره کاره بانه او کړې وروځې
او يا وايي :
په شپه نوکي د عاشق په وینو سرې کا
او يا وايي :
مستوري راڅخه یوړه مستو سترگو
او يا وايي :
یا دا ستا چشم ابرو وینم په خواب کې
او يا وايي :
هغه سترگې چې نرگس وي هم بادام وي

د خپل خان په وینوسور لکه انارشه
کان دلعلو شو گرداب زما دسترگو
اور یې پورې کړ په کور د میخورانو
د لاله و باران اوري په حباب کې
دواړه زلفې دې چورۍ د ملنگانو
شینکې خال دې مواصل د رنخورانو
څو به بنکار کړې په حرم د غزالانو
شینکې خال دی محصل په بندیوانو
لکه مهر په محزن د درمرجانو
بې دزلفو، بې له خطه بې له خاله
ویښته څه طاقت لري داور له تابه
نندارچي د یار د زلفو د رخسار شه
بیا مې وپلوری د سترگو په قصاب
چې بې سره په سر نه لري حباب
تر چشمانو مې بهیږي سره شهاب
راته هیڅ شي دگلونوآب وتاب
نور څه نه کا بې کړو کړو وهلو
سبا پورې کا نکریزې په منگلو
رحمان خکه په وگړیو کې رسوا شوم
یا مستان دي ویده شوي په محراب کې
تېرې توري شوې زما په قتلولو

او يا وايي :

ستا دی خواب آلودو سترگو خواب راڅخه يووړ
نه مې اوښکې پاتې شوې نه صبرپه صورت کې
لبو دی لذت د ميوناب راڅخه يووړ
ديرې بې صبرې دمخ آب راڅخه يووړ

- عالم په کې د علم او پوهې مالومات لټوي ، او خپل علمي تصورات او تفکرات
غني کوي . دبيلگې په توگه د ده دا بيتونه گورو:

مه درومه رحمانه په خلاف د دانايانو

مينه د دنيا پسندلې نه ده هيڅ دانا

او يا وايي :

د دانا و دنادان تر ميان يو حد دی

هوښياري تر حد پورته حماقت وي

او يا وايي :

تر هغه به نادان بل په جهان نه وي

چې څوک مهر وفا غواړي په نادان کې

او يا وايي :

عاقلان په وړاندې ځي په ورستوگوري

په دنيا کې سر انجام د آخرت کړه

او يا وايي :

پوه خلک هغه دي چې اقرار په ناپوهۍ کا

هر چې ځان هوښيار گڼي هوښيار يې مه گڼه

او يا وايي :

زه رحمان حلقه بگوش د هر عالم يم

که اعلى دی که اوسط دی که ادنا

او يا وايي :

عالمان دي روښنايي د دې دنيا

عالمان دي د تمام جهان پيشوا

- که دمينې د دردړنځور او دردمن او ناقراره دی په کې د خپل زړه ټکور او قراري پيدا کوي .

دبيلگې په توگه د ده دا بيتونه گورو:

د رحمان وزيري رنگ وته نظر کړه

چې مدام په تا پسي کاندي ژړا

او يا وايي :

عاشقانو په شکست کې بری بيا مونو

دلته توان دهغه رسي چې ناتوان شي

زيری رنگ د عاشق هسې مرتبه ده

چې آفتاب غوندي څرگند په درست جهان شي

له چشمانو يې باران درحمت ووري

زرغونه يې په څهره باندې زعفران شي

له رخساره حال د زړونو معلوميزي

له بهاره نيک وېد دکال عيان شي

او يا وايي :

زه رحمان دزمانې له جوړه درومم

خپل صاحب لره په داد او په فرياد

- مطربان او که مستان دي په کې دسوز او گداز دکې سندرېزې نغمې دموسيقي په پردو کې غږوي، او مستان خپل آواز

ورسره داسې جگوي . دبيلگې په توگه د ده دا بيتونه گورو:

دساقې په لاس کې جام دميو ناب دی

مطرب ايښی په زنگون دغم رباب دی

او يا وايي :

محتسب په رقص گډ شوباک يې نشته

صوفي پروت په ميخانه کې مست خراب دی

او يا وايي :

په تلخې دميو مست خلق مې خوښ دي

هغه خار چې بوی دگل لري خار نه دی

او يا وايي :

هرساقې چې جام د عشق لري په لاس کې

دا پيالې يې په مستانو ده مباحه

او يا وايي :

هر مطرب چې غوړی تاو کا درباب

چي سامعی يي په نغمه په ترانه شم

هم يي تار، هم يي گفتار هسي اثر کا

او يا وايي :

زړه مې په نغمو نغمو سوری کر مطربانو

يو ساقی بل یار دریم مطرب سره یو ځای شول

زړه يي له گوگله په شتاب راڅخه یوور

- ملي شخصیتونه، مشران اوسیاستوال په کې د خپلو ملي پاڅونونو او غورځنگونو اتحاد اوتفاق، او دخلکو غیرت ، همت او شهامت راپاروي .

دبیلگي په توگه د ده دا بیتونه گورو:

بیخ بنیاد به دهغوی وي په یاری کې

او يا وايي :

بښایسته یاران گلونه دي رحمانه

او يا وايي :

که پر غره پر سمه گرځم باک مې نشته

او يا وايي :

وړاندیني هم واره ستاپه څیر سړي وو

او يا وايي :

چې په ننگ وپه ناموس تر لوره کم وي

او يا وايي :

ننگیالي تربرونه بڼه دي او که نه وي

او يا وايي :

هغه زړه به له طوفانه په امان وي

او یوايي:

کر د گلو کره چې سیمه دې گلزار شي

- هغوخلکوچې دنیا يي پریښي ده او له دنیا څخه لاس په سر شوي دي په کې دځان لپاره خوشحالي پیدا کوي .
دبیلگي په توگه د ده دا بیتونه گورو:

دا دنیا په احمقانو ده ودانه

او يا وايي :

دنیا کل په احمقانو ده ودانه

- مبلغین، واعظان او خطیبان په مدرسو اوجماتونو کې په خپلوویناگانو کې د ده د شعرونو نه د یومنل شوي اصل په توگه گټه پورته کوي .

دبیلگي په توگه د ده دا بیتونه گورو:

رحمان هسې بی وقوف سوداگر نه دی

او يا وايي :

زه رحمان له هغه علمه پناه غواړم

او يا وايي :

ای رحمانه که څه کار دی خو د دین دی

او يا وايي :

واره بی وقوف دي که څوک دین په دنیا پلوري

په دا تاوکی زما زړه کاندې خراب

دیوانه شم گریوان څیرې مست خراب

چې هیڅوک يي نه طاقت لري نه تاب

عقل ساقیانوپه شراب راڅخه یوور

چې د تن په نابودی يي اعتقاد وي

بېلتانه کره اکثر میراوی کم تازه

زمری تل گرځي په لوره په ژوره

ته هم پاڅه د هغو په څیر همت کره

صدقه شه نا قابله زوی له لوره

ننگیالی ترله هم بڼه ده له تربوره

چې کشتی غوندې دخلقو بار بردارشي

اغزي مه کره په خپو کې به دې خار شي

- هغوخلکوچې دنیا يي پریښي ده او له دنیا څخه لاس په سر شوي دي په کې دځان لپاره خوشحالي پیدا کوي .

دانا څه کا په دنیا باندې غرض

دانا څکه وابستگی د دنیا نه کا-

- مبلغین، واعظان او خطیبان په مدرسو اوجماتونو کې په خپلوویناگانو کې د ده د شعرونو نه د یومنل شوي اصل په توگه گټه پورته کوي .

چې د دین متاع بدله په دنیا کا

چې له دینه له مذهبه وي سیوا

نور کارونه بی وفا دي بی اساس

چېرته پنځه ورځي چېرته عمر جاودان

او يا وايي :

نور عالم که د دنيا غمونه کاندې

له رحمان سره دې غم د آخرت وي

درحمان بابا شعر او کلام ډیر ساده او آسان معلومېږي، خو دلورو مفاهیمو او ژورو معناگانو نه ډک دی، اوملي، روحاني او ټولنیزه بڼه لري، او هره حجره، هر مجلس او هر کور د ده په شعر او کلام روښانه، ځلانده اورنگین دی .
دده په شعرونو کې دلورو اخلاقو، عبرتونو او عالي صفتونو درسونه شتون لري . همدا سبب دی چې ده ځانته دا حق ورکړې دی چې خپل شعر داسې ستایي :

چې دا نور شاعران کاندې هغه نه کا

رحمان کړی نوی نوی اجتهاد دی

او يا وايي :

دا څه شعر درحمان دی

چې هم گنج دی هم هنر

او يا وايي :

هسې زيب کا په بياض د رحمان شعر

لکه زلفي دخوبانو په رخسار

او يا وايي :

يا به شهد يا به قند يا به نبات وي

هر کلام چې له رحمانه شنیده شي

او يا وايي :

ستا د حسن د تعريف له برکته

د رحمان د شعر کوکي پر عالم دي

او يا وايي :

په اشعارو کېنې قوتناک لکه زمري يم

ولي نه يم د زمري په څير گزند

او يا وايي :

در گوهر په تله نه دي چا تللي

د رحمان شعر گوهر دی څه يې تلې

او يا وايي :

هم نغمې کاندې هم رقص کا هم خاندي

د رحمان په شعر ترکي د باگرام

او يا وايي :

د رحمان وسوزان شعر ته حيران يم

چې يې اور بل شوی نه دی په ديوان

درحمان بابا شعرونه له مينې، ورورولۍ او انساني غوښتنو، پندونو او عبرتونو نه ډک دی . ده له خوارانو، غريبانو، فقيرانو او دروېشانو نه ځان بيل کړې نه دی، او تل يې دا هڅه کوله چې خپله دروېشي او فقيري په اميري بدله نه کړي .دده خور کلام د دروېشانو او قلندرانو د زړونو غږ دی . د ده کلام د پاکۍ، سپېڅلتيا، حقيقت، رښتيا او صداقت آواز دی او دخلکو په زړونو کې ځانگړې ځای لري .
د بيلگې په توگه د ده دا بيتونه گورو:

چې يکسان گوري هم شاه وهم گدا ته

هسې يار دی رحمان غريب نواز

او يا وايي :

بادشاهي د گدايانو په دعا شي

زه رحمان ځکه بادشاه شوم چې گدا شوم

او يا وايي :

د خليل تر کعبې دا کعبه ده لويه

که آباد کا څوک ويران حرم د زړه

او يا وايي :

زه ملهم د زړه له چا غواړم بې خدايه

چې کړی نه شي طبيبېان ملهم د زړه

او يا وايي :

قاعده د دردمندی هسې نه ده

چې په درد کې يو دردمن له بله کم وي

او يا وايي :

چې د اور لمبو وهلی وي بيا روغ شي
او يا وايي :
که نظر کا څوک په کار ددرويشانو
او يا وايي :
په دغه لاره به ورشي خدای رسول ته
هر گفتار به يې د خدای په در قبول وي
او يا وايي :
بادشاهان ددنیا واره پرې پراته دي
هر بهار لره خزان په جهان شته دی
د جنت د باغ گلونه به يې هير شي
او يا وايي :
درست ديوان درحمان جار تر داغزل شه
او يا وايي :
که مې څوک په اميري شميري امير يم
نه رغېږي دآزار لمبو وهلی
خود به وويني وقار د درویشانو
که څوک يون کاندې په لار د درویشانو
چې قبول يې وي گفتار د درویشانو
لکه خاورې په دربار د درویشانو
خزان نه لري بهار د درویشانو
که څوک وويني گلزار د درویشانو
چې بيان يې کړو کردار د درویشانو
که مې څوک په فقيري شميري فقير يم

رحمان بابا خپل خيالونه، تصويرونه اوانځورونه ، تشبیهات، کنایات، پاک اوسپڅلي احساسات، جذبات او عواطف په خپلو شعرونو کې د يو رومانتيک اومینه ناک شاعر په توگه دمجازي عشق، د طبيعت دمناظروهنري ښکلا،حسن اوجمال په ډير هنري شکل بيان کړي دي .دبيلگې په توگه د ده دا بيتونه گورو:

دا دميو څه مستي او سرخي نه ده
او يا وايي :
که دې مخ په زلفو پټ دی باک يې نشته
ستا د زلفو له رخساره له سرو شونډو
او يا وايي :
چې شهيد دتورو سترگو په خنجر شي
چې راياد يې سپين رخسار دراز مژگان کړم
او يا وايي :
هغه زړه چې ستا دعشق په اور کباب دی
او يا وايي :
تش به نشي هغه خم دعشق له ميو
او يا وايي :
دبلبل له حاله زده کړه په خزان کې
او يا وايي :
عاشقي آسان مه گڼه خبر شه
او يا وايي :
عشق وعقل دواړه سره ضد دي که پوهیږي
او يا وايي :
که گريوان مې دسپوږمۍ دنمر مشرق شي
او يا وايي :
تا چې په دا تورو سترگو وکاته و ماته
تيغ د سترگو دې په وينو کې غرقاب دی
د حیات اوبه هم پټې په تورتم دي
پيدا شوي شام شفق د صبحدم دي
خوشنودي يې دسرو شونډو په کوثرشي
هغه دم مې زړه سپند سينه مجمرشي
که مرهم ورباندې کيږدې ډير ثواب دی
چې يې خاورې د فرهاد او د مجنون دي
بيا د گلو تماشا کړه په بوستان کې
سر بازی ده هر نفس په دا ميدان کې
کله کړي آرام د اور بڅري په لمبو کې
زه چې يار په سترگونه وينم تورتم وي
زړه دې زما تور کړ له دې نوره مخلوقاته

او يا وايي :

ماڅو چې ته وليدې هغه ساعت مې ووي

او يا وايي :

شيخان او زاهدان چې نصيحت وماته وايي

او يا وايي :

زه رحمان چې دې وينم ياره وایم خدایه خير کړې

او يا وايي :

بې د ستا له مخه ورځ راباندې شپه ده

او يا وايي :

ايښی مې په سر دی ستا دمخ دمینی گل

او يا وايي :

د پیزوان غمی دې زيب کاپر لېانو

دا سور تیک دی شهزاده په اوربل پروت دی

دواړه لب دې ښایسته تر سرو ياقوتو

دواړه لیچې دې کړې کښلې مصری توري

توري وروځې دې کږې پر جبین زيب کا

او يا وايي :

گرځي په چمن کې منگل ډکه په گلونو

او يا وايي :

نه به ستا د مخ په څیر گلشن وي چا لیدلی

او يا وايي :

مست د هغه مخ یم چې مستانی لري سترگې

بې توري بې تیغه قاتلاني لري سترگې

بې لیدو کتو غایبان زړونه وري له خلکو

هسي چشمان بندي ساحراني لري سترگې

هر څوک چې بې ویني توري سترگې کتې نه شي

ښکلې پریوار غوندي حیراني لري سترگې

او يا وايي :

سور پیزوان دې په سرو شونډو هسي زيب کا

او يا وايي :

اور اوبه سره چا گډ لیدلي نه دي

او يا وايي :

که ډوبېږم په اوبه يا په اور سوځم

او يا وايي :

هسي مست یم ستا د شونډو په شراب

او يا وايي :

ما چې خال د ستا د ورځو تر میان ولید

او يا وايي :

زه نور چا وته خبری نه کړم

نوره به مینه د زړه نه شي له تا ماته

نه دي خبر شوي ستا د محسناته

گډه شاپیری ده دبني آدم له زاته

روښنایي دورځې چیرې وي بې نمره

بیا مې تور لیمه دي ستا د زلفو تور سنبل

توري زلفي دې زنځیر دعاشقانو

شینکې خال دې معاني د بندیوانو

شرمولي ده ړلې ستا دندانو

در پوهیږم سر به غوڅ کړې د خوارانو

لکه جیم پر کاغذ کښلې کاتبانو

خدای زده چې گلونه وري يا زړونه په منگل

نه به وي زما په څیر آهونه د بلبل

لکه جیم په قلم کښلې کاتبانو

دا قدرت دی ستا په لېوکې ښکاریږي

د سرو شونډوپه آتش او په آب خوښ یم

چې به نه وي بل داهسي مستخراپ

نه بل هسي رنگ امام شته نه محراب

بی هغوچې مویی مژگان لري دراز

او يا وايي :
شام سحر مې دغه ستا زلفې رخسار دي
او يا وايي :
خيال د زلفو يې زما تر زړه چاپېره شو
او يا وايي :
درحمان تر قلم مېنک و عنبر ووري
او يا وايي :
هسې بند شو په کمند دتورو زلفو
او يا وايي :
ځکه ژاړم له دو سترگو او بېنکې وينې
او يا وايي :
ځان په مستو سترگو باندې مه غولوه رحمانه
دا مستان هوښياري له حکمته سره ښوري
او يا وايي :
په رحمان د ستا د لبو مې حرام دی
او يا وايي :
در و لعل شو ويل د رحمان
او يا وايي :
که مجنون غونډې په عشق کې څوک صادق شي
او يا وايي :
دا څه مخ دی منور
دا څه زلفې دي مشکينې
دا څه پيوسته ابرو دي
دا څه سترگې دي قاتلې
دا شونډې دي مې ۽ گوني
دا څه سپين سپيڅلي غاښ دي
دا څه سيب زرخدان دی
دا څه قد او څه قامت دی
دا څه ملا ده باريک وضع
دا څه زړه دی دځوبانو
دا څه يار دی نه پوهيږم
دا څه بت دی زما ربه
دا څه شعر درحمان دی

چې هم شمس دی هم قمر
چې هم مېنک دي هم عنبر
چې هم نيش دی هم نشتر
چې هم سيف دی هم خنجر
چې هم مې ۽ دي هم شکر
چې هم در دي هم گوهر
چې هم سيم دی هم ثمر
چې هم گل دی هم عرعر
چې هم موی دی هم کمر
چې هم موم دی هم حجر
چې هم دل دی هم دلبر
چې هم بت دی هم بشر
چې هم گنج دی هم هنر

رحمان بابا يودرويش صفته انسان، صوفي مشربه شاعر او په مذهبي تفکراتو کې ډوب شخصيت و، چې د يو ځانگړي ادبي مکتب اوسېک خاوند دی .
ارواښادپوهاندعبدالحي حبيبي چې زموږ دهيواد يو نوښتگر، مفکر، نامتولیکوال او څيړنيزپوه، تکړه ژورناليست اوپياوړی شاعر دی ، په خپله يوه ليکنه کې درحمان بابا د ادبي سېک او شخصيت په هکله داسې وايي :

(رحمان بابا د شاعري په فن کې دمستقل مکتب خاوند دی . په خپل شعر کې يې دپښتو د فطري جذباتو او ملي احساساتو په ساده او روانو خوږو الفاظو داسې ښه ترجماني کړې ده چې هر څوک د خپل ذوق مطابق په هر ځای او موقع کې استفاده ځنې اخستې شي .)

په رښتيا سره چې رحمان بابا دخپل په زړه پوري ادبي سبک په وسيله خپل روان او سليس او د هر چا په ذوق برابر شعرونه خپل ادب دوستانو ته وړاندې کړي دي . ده خپله شاعري او خپل شعر هغه مقام ته ورساوه، چې زموږ زياتره شاعرانوپه ډيره مينه او اخلاص د ده د ادبي مکتب لارويان شول او د ده په لاره يې پياوړي گامونه اوچت کړي دي .
سره له دې چې رحمان بابا يو دروېش صفت او مسکين شخصيت و ، خو هغه لوړ مقام چې ده درلوداو دپراخي حوصلې او دلوۍ همت او غيرت خاوند و ، ده هيڅکله د خپل غريبي لاس چا ته تېت کړي نه دی او په خپله غريبي يې قناعت او صبر کړې دی او دخپل لوی خدای (ج) نه شکر گذار و . دبيلگي په توگه د ده دا بيتونه گورو:

څوک دي راکاندي قسم په کردگار	که درم لرم په کور کښي يا دينار
زه درم او دينار نه لرم په کور کښي	ولي نور عالم مي بولي دنيا دار
هم په دا چه نه له خايه چيرته خوځم	نه د هيڅ يوه مخلوق يم منت بار
آب و خور لکه آسيا په ځای را رسي	پخپل کور کښي مي سکون دی هم رفتار
لکه ونه مستقيم په خپل مکان يم	که خزان را باندي راشي که بهار
او يا وايي :	
په هر کور کي رنځوران راته زگيروي کا	لاس مي نه رسي دهیچا په دوا
د دنيا خبري واره په دنيا شي	ما به څه کا څوک چې نه لرم دنيا
که په هر کلي کي مي کور دی زه گومان کړم	چې کور نه دی دا مي گور دی په صحرا
او يا وايي :	
قناعت مي د خرقې لاندي اطلس دی	پټ د درست جهان پادشاه ظاهر گدايم
او يا وايي :	
خدایه گنج دقناعت و رحمان ورکړي	چې بی ملکه بی حشمته دولتمند وي
او يا وايي :	
هغو بيا موند سعادت په دا دنيا	چې يې وکړ قناعت په دا دنيا
او يا وايي :	
مور به نه شي هيڅ سړی بي قناعته	که يې خونه وي په سيم وپه زر ډکه
او يا وايي :	
د قانع تر قناعته صدقه شه	هم دنيا او هم دينار د دي دنيا

د رحمان بابا د آثارو څيړنه او دده ادبي شخصيت، مقام او شهرت دلري اوبري پښتونخوا په محدوده کې محدود نه دی پاتي شوی . په نړۍ کې د يو شمير لويو پوهانو او څيړنيزو مرکزونوله خواه د ده شخصيت د يو لوی مشر په توگه منلي شوي دي، او ده د يو عالم، فاضل او ستر شاعر په توگه پوره شهرت گټلي دی . د ده د علمي ، روحاني، ادبي او فرهنگي شخصيت په هکله نه يوازې په لره او بره پښتونخوا کې بلکې دباندنيو ليکوالانو له خواه هم څيړل شوي دي . دنړۍ ډيرو پوهانو او څيړونکو دده آثار لوستي او د ده په هکله يې خپلي څيړني کړي دي . درحمان بابا بشپړ کليات په مختلفو ژبو لکه : انگليسي، روسي، اردو او داسې نورو ژبو ژباړل شوي دي .

درحمان بابا د شخصيت په هکله يو شمير مستشرقينو لکه : راورتي او پادري هيوز انگريزي او ادورن روسي چې دپښتو ادب پيژندونکي دي، خپلي څيړني اوقضاوتونه کړي دي . دوی رحمان بابا د پښتو ادب (پېښوا) ياده وي .

ميجر راورتي دپښتو ژبي او دپښتو ادب په هکله زيات تحقيقات او څيړني کړي دي .

دی درحمان بابا په هکله خپل نظر داسې بيانوي :

(که څه هم خوشحال خان خټک په پښتو شاعرانو کې لوړ مقام لري ، خو رحمان بابا

وتولوپښتو ته ډير زيات مقبول شاعر دی .)

پادري هيوژ هم چي يو نامتو محقق او څيړونکي دی، ده هم د پښتو ادب په هکله ډير تحقيقات او پلټنې کړي دي ، او درحمان بابا په هکله داسې وايي :

(په کوم ځای کې چې پښتو ژبه ده هلته درحمان بابا اشعار ويل کيږي .)

لنډه دا چې د پوهانو او څيړونکو له تحقيقاتو نه مالوميږي چې رحمان بابا يو لوی عالم، مفکر او ادبي شخصيت اوناامتو شاعر دی، د ده علميت ، روحانيت او پرهيزگاري اوصداقت د ده په کلام او شاعري کې او د ده په اعمالو کې خورا ارزښتمندمقام لري . همدا سبب دی هر چا چې دده شعرونه لوستي او اوريدلي دي ، د دوی په زړونو کې يې ځای نيولې دی او د دوی په اعمالو او کردارويي ژور اغيز کړې دی .

دزياترو ادبي تحقيقاتو او څيړونکوله پلوه د رحمان بابا د مړينې نيټه (۱۱۲۸)هجري قمري کال منل شوي دي .دی دپېښور ښار د(هزارخاني) په لويه هديره کې شخ دی . د ده زيارت ته ډير خلک ور ځي او هر کال د پسرلي په شپواو ورځو کې د ده پر مزار باندې دمشاعري غونډه جوړيږي . د ده قبر او ډبر ليک د افغانستان دپښتو ټولنې له خوا په (۱۳۳۶)هجري شمسي يا (۱۹۵۸)ميلادي کال کې جوړ شوي دي .

په پای کې غواړم ووايم د دغې مقالې په ليکنه کې د بيلابيلو انټرنېټي منابعو او درحمان بابا په ديوان استنادشوي دي . ښايي زما ليکنه ځنې نيمگړتياوې ولري د ټولو ادب دوستانو او رحمان دوستانو څخه مخکې له مخکې بښنه غواړم، داچوته ده چې د رحمان بابا هر اړخيز شخصيت په څو مقالو او رسالو نشي څرگنديدای، دا کار هر اړخيزه څيړنه غواړي ، خو ما په خپل توان سره کوشش کړې دی چې د ده روحاني ، ادبي او فرهنگي شخصيت چې د يو سمندر حيثيت لري، يو څاڅکي راپورته کړم اود ادب دوستانو تنده پرې ماته کړم .

اروا دې يې ښاده وي اوډده روحاني او ادبي ډيوې دې تل روښانه وي

په ډيردرنښت او ادبي مينه : انجنير عبدالقادر مسعود

www.roshanak.nl

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library